

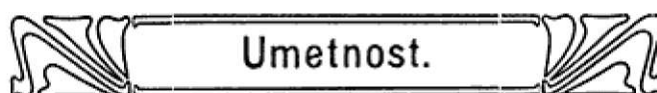
smrt na grmado (samega sebe so sežigali), da si ohranijo versko svobodo; a vodja razkola, Avakum, blagoslavlja in moli za carja, ki razkolnike preganja; žal mu je njegove duše, ker ne uvideva svojega greha...

Duševno razpoloženje ruskega inteligenta je drugačno. Priprosti človek udeležuje svoje prepričanje predvsem v svojem osebnem življenju, ruski izobraženec pa hoče po svojih idejah umerjati in izpreobračati takoj ves svet. Ruski intilegent čuti vso bedo in nesrečo svojega ljudstva, pripravljen je prinašati zanj največje osebne žrtve; toda praktično pomagati mu ne more, ker tiči preveč esteta, umetnika v njem, ker hoče vse storiti za ljudstvo, a ničesar po ljudstvu.

Po svetovni vojni najde nemštvo najkrepkejšega sodelavca v slovanstvu, osvobojenem ruskega despotizma, zlasti v Rusih. Pridobitve germanskega uma pretvori slovanska duša v doživetja (Erkenntnis — Erlebnis). To je kulturna naloga slovanstva. Germanska znanost odkriva nepojmljivost večnih skrivnosti božjih, ki jih človeški duh potrebuje, da se more nemoteno gibati pri svojem poletu, a človeška duša zajema iz teh skrivnosti spoštovanje pred stvarstvom in ljubezen do vsega živega, opušča vsak napuh in se odreka obsojanju ljudi. Germanstvo je osvobodilo človeškega duha vezi praznoverja, slovanstvo oprosti človeško dušo napuha in sovraštva. Tako se germanstvo in slovanstvo združita ob dviganju k Bogu! —

Nötzlova izvajanja vsebujejo v celoti gotovo resnico: razlika med zapadno in vzhodno Evropo pomenja nasprotje med skrajnim razumom in čustvom. Harmonični napredek človeštva zahteva sintezo razuma in čustva; zakaj enostranski razum vede do duševnega in gmotnega nasilja, enostransko čustvo pa zavaja v mehkužnost in brezdelico. Oboje je škodljivo. Germansko-romanski zapad je poln materialističnega svetovnega naziranja, slovanski vzhod priznava altruizem kot eno glavnih gibal v razvoju človeštva. A to je nesporno, da vsa gospodarska in umska kultura ne more trajno zadovoljiti in osrečiti človeškega rodu, ako ne vrholi v končnem cilju, ki je in ostane: ljubezen, dobrota, pravičnost — same npravne lastnosti!

Dr. Lončar.

XII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu. Pêle-mêle slik s precej nesimpatičnimi kontrasti z ozirom na pojem umetnosti. Pa bi se dalo in z vzrokom s to razstavo ogniti že precej sterilni razstavljalni tradiciji. Ljubljana je polna tujcev in je prav, da je Jakopič priredil razstavo, le aranžma bi bil drugi umestnejši. Tuji gostje naših knjig ne znajo brati, v gledišču nastopa Asta Nielsen, Joe Deebs, Psylander in drugi internacionalisti, vzhajajočo zvezdo Rijavca smo dali v Zagreb, ko so že tudi drugi tam, pogovarjati se znamo po nemško z vsemi, tako da res ni lahko opaziti kakšnih etnografičnih posebnosti. Podob in kipov je pa iz zadnjih in prejšnjih časov vendar nekaj in zbirka dobrih stvari s primerno ilustrirano in popisano knjižico bi bila umestna in končno še posrečena stvar. — Ko sem si razstavo ogledal, sem na to mislil, ker sta med 122 razstavljenimi stvarmi dve tretjini čisto odveč, oziroma po gornjem deloma etnografsko popolnoma egalni, deloma umetniško manjvredni. Žato bi vzel le kar je dobrega, ali pa pritegnil poznana, starejša dela. Krivice bi bilo s tem malo storjene, saj v Sodni ulici ali v Narodni

knjigarni so leto in dan v izložnih oknih „umetniže“ na ogled brez vstopnine; tu so tudi na boljšem mestu, ker na razstavi jih pregledaš in kot staro slabo znanstvo omalovažuješ. —

Jakopičev krog seveda daje razstavi edini pomen in brez tega si je razstavo tudi težko misliti, ker med naraščajem je kipar Dolinar edina moška izjema; resen, priden delavec, je pripomogel, dasi najmlajši, s svojimi kipi in kipci razstavi do dekorativnega učinka. Jakopičeva dela so vedno podkrepitve sicer netiskane pa že dolgo obstoječe monografije o njegovi umetnosti, samosvojestvu, doslednosti, prepričevalni sili, ki vsakega ukloni k tihemu spoštovanju, če že ne k priznanju in razumevanju. Giblje se kakor v risu, pa ne briljira s strašljivimi učinki, ni glasnik dnevnih smeri ne učenih bodočih, ne profesor za aprobeirani pouk, je klasik, zgled, pa nedosegljiv, čarodej, ukazujoč stotinam svetlobnih utripov, ki se mu zbirajo pokorno in se vrste v lesketajoče bajne celote, nasičene z nerazložljivo silo privlačnosti in enote. Pendant tej koncentrični umetniški sili je Sternanova ekscentrična verva, čigar platna so s silo brzdan element, nasrkan utisov, hipnih misli, ki prehitevajo in odrivajo druga drugo in se enako hipno zgrinjajo v bežne celote, da tem močnejše zašume in zableste. — V toku tega dvojnega stanja je tako naravnost galerijsko zaokrožena navidez mirna „Magdalena“, kakor akt „Po kopelji“ ali ostala dva akta. Mirna oaza nasproti tem gorkim tlom je par Vavpotičevih del, tako n. pr. „Potret otroka s psom“, ki ga štejem med Vavpotičeva najboljša dela, s svojo priprostostjo rešitve, lahkotnostjo, barvnim učinkom, kljub par indiferentnim, celo neinteresantnim partijam. „Judenburg“ je malce jedek, pa za veliki format dobro obvladan motiv; bolj galanta nego slikarja kaže „Dama na konju“, „Dama z otrokom“ pa skoro pregorečega razvozljavca plenernih stoterosti. — Jama ne bo zameril, če se zasuknem okrog njega z golim stavkom; usedlina njegove umetniške izpovedi se je pobavila z ljubljanskimi motivi, kar je pri popolnem pomanjkanju redut iz Ljubljane zahvalno sprejeto in potrebno delo. — Žmitek trdovratno vztraja pri svojih manirah ter zliha nad seboj nevoljo; odrekati mu vse, še ne gre, vsega razstaviti bi mu pa ne pripustil. Morda tudi Tratniku ne njegovega „Sejalca“, ker tudi on spada med zakrknjene interniste, dobro si v svesti, da mu sile izraza ni mogoče pihliti s površja te ali one zunanje napake iz predmeta, v katerem je sicer podkovan; vendar mi je „Sejalec“ iz principa bolj všeč nego „Skice“ k temu in temu, ki sumljivo diše po samih planih vedno pričakovanega rojstva. Smrekarjev „Svetnik“ in „Vešče“ sta izborni radirungi, „Amba“ neprehvaljiva karikatura, kdor karikiranca pozna; druga njegova grafična dela so napeta cinizma, satire, fantastičnosti in humerja, vendar obstoja neskladnost med temperamentno, iznajdljivo fantazijo in flegmatično formo izraza. Tratnikov in Smrekarjev antipod je Gaspari, mojster-eksternist zaokroženih, lahkih kompozicij ubrane zunanosti in motivov brez zamere. — V katalogu je označenih devet števil z deli Šantlja; radirunga „Iz Rovinja“ je zelo dobra, „Aškerc“ kvalitativno nekaj čisto nasprotnega v tej tehniki, še večji kontrasti leže med oljnatimi slikami, so kakor slučajen konglomerat vseh naziranj in nobenega prepričanja. Interesantni so akvareli Stern-Kleinove. — Kiparja Dolinarja sem že omenil in priznati se mu mora polna cena; njegova razstavljena dela so brstje pričujoče, da se deblo, iz katerih se tako bujno in močno vzrastla, samo od sebe okrepi in plodno ohrani. — Izmed vsega tega navedenega dela, naziranja, prepričanja, tehnike bi za razstavo izbral in če bi od koga ostalo samo eno, dvojce del, bržčas še to izpustil.

I. Zorman.